

299091 - معلولی که دچار ادرار غیر ارادی است چگونه وضو بگیرد و نماز بخواند و آیا می‌تواند در صورت جنابت تیمم کند؟

سوال

من دچار دچار معلولیتم - الحمدلله - و مبتلا به عدم کنترل ادرار، در نتیجه بسیار از من ادرار خارج می‌شود و نمی‌توانم لباسم را پشت سر هم عوض کنم برای همین می‌خواهم بدانم نماز من چگونه است؟ و آیا باید وضو بگیرم یا تیمم؟ با علم به این‌که توانایی وضو گرفتن را دارم. همین‌طور می‌خواستم بدانم با خروج منی چکار کنم به ویژه آن‌که به جز یک یا دو بار در هفته نمی‌توانم غسل کنم.

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولاً:

از الله متعال خواهان شفا و عافیت شماییم و مسئلت داریم که شما را برای این مصیبت اجر دهد.

کسی که مبتلای عدم کنترل ادرار است، لازم است که از چیزی برای پخش نشدن ادرار استفاده کند، مانند چسب یا پوشک، سپس برای هر نماز یک وضو بگیرد و اگر وضو گرفتن برای هر نماز برایش سخت است می‌تواند نماز ظهر را با عصر، و نماز مغرب را با عشا جمع تقدیم یا تاخیر کند. (جمع تقدیم یعنی آن‌که مثلاً نماز ظهر و عصر را با هم در وقت ظهر بخواند و جمع تاخیر یعنی آن‌که نماز ظهر و عصر را همراه هم در وقت عصر به جای آورد).

و لازم نیست که پوشک را اگر محکم است و در آن سهل‌انگاری نکرده عوض کند.

در **شرح منتهی الإرادات** (۱/ ۱۲۰) آمده است: «برای کسی که حَدَث (بی‌وضویی) اش ادامه دارد مانند مستحاضه و کسی که دچار سَلَس البول (خروج بی‌اراده ادرار) یا خروج بی‌اراده مذی یا باد است، محل آلوده شده را بشوید و آن را ببندد یعنی کاری کند که برحسب امکان مانع از خروجش شود مانند نهادن پنبه و محکم بستن آن با پارچه‌ای پاک...»

و لازم نیست که آن را تکرار کند یعنی: اگر سهل‌انگاری نکرده لازم نیست که برای هر نماز محل نجاست را بشوید و آن را ببندد، زیرا عامل بی‌وضویی به سبب آن‌که قوی است نمی‌توان از آن دوری کرد...

و برای حَدَّث - اگر چیزی از او خارج شده - در وقت هر نماز وضو می‌گیرد».

برخی از علما نیز بر این مذهب‌اند که گذاشتن چیزی یا بستن پوشک واجب نیست و این مذهب مالکیان است و اگر برای شما بستن پوشک مشکل است می‌توانید این قول را بگیرید.

حطاب مالکی - رحمه الله - می‌گوید: «در **مدونه** این را مستحب دانسته که با تکه پارچه‌ای جلوی آن را بگیرد. سند می‌گوید: ولی واجب نیست، زیرا او با آن تکه پارچه که خود نجس است نماز می‌گزارد چنان‌که با لباس نجس نماز می‌گزارد.

سند می‌گوید: آیا عوض کردن تکه پارچه مستحب است؟ ایبانی می‌گوید: برایش این کار به هنگام هر نماز مستحب است و آن را می‌شوید و بنا بر قول سحنون مستحب نیست و شستن فرج از آن آسان‌تر است» (مواهب الجلیل: ۸ / ۱۴۳).

در مورد نماز، اگر وضو برایت سخت است و سخت است که هر نماز را در وقتش ادا کنی می‌توانی میان هر دو نماز جمع ببندی، یعنی ظهر و عصر را با هم با یک وضو بخوانی و همین‌طور نماز مغرب و عشا را همراه هم با یک وضو ادا کنی.

شیخ الاسلام ابن تیمیه - رحمه الله - در **مجموع الفتاوی** (۲۴ / ۱۴) می‌گوید: **بیمار و مستحاضه [بین دو نماز] جمع می‌بندند.**

بنابراین مشخص شد که قضیه به این ترتیب است:

۱- این‌که با پنبه یا چسب یا پوشک از خروج نجاست [به بدن و لباس] جلوگیری کنی و اگر آن را محکم بسته‌ای لازم نیست برای هر نماز آن را عوض کنی یا محل نجاست را بشویی، اما لازم است که برای هر نماز وضو بگیری.

۲- اگر پوشک یا بستن محل برایت سخت است می‌توانی بر اساس مذهب مالکی که آن را واجب نمی‌داند عمل کنی.

۳- شما اجازه دارید نمازها را جمع کنید. (ظهر و عصر با هم و با یک وضو و مغرب و عشا با هم و با یک وضو).

ثانیا:

برای کسی که می‌تواند از آب استفاده کند واجب است که با آب وضو بگیرد و در این حالت تیمم کردن درست نیست بلکه اگر نمی‌تواند خودش وضو بگیرد و پولش را دارد لازم است که کسی را اجیر کند که برایش وضو بگیرد و به او در وضو گرفتن کمک کند.

در **کشاف القناع** (۱۰۲ / ۸) آمده است: «(و اگر کسی دستش قطع است یا مانند آن) همچون فلج یا بیماری که نمی‌تواند خودش وضو بگیرد (کسی را بیابد که برایش وضو بگیرد) یا او را بشوید (و برایش حقوق بگیرد و او توانایی دادن این پول را داشته باشد بدون آن‌که به وی زبانی برسد) یعنی زبانی به خودش یا کسانی که خرجی‌شان بر عهده اوست (بر وی لازم است

که چنین کند) زیرا او در این حالت مانند انسان سالم است.

(و اگر کسی را یافت که برایش تیمم بگیرد اما کسی را نیافت که برایش وضو بگیرد، لازم است که چنین کند) مانند شخص سالمی که می‌تواند تیمم بگیرد اما نمی‌تواند وضو بگیرد.

(و اگر نیافت) یعنی کسی را نیافت که برایش وضو یا تیمم بگیرد مانند آن‌که از دادن هزینه‌اش ناتوان بود یا کسی را نیافت که او را برای این کار اجیر کند (بر حسب حال خود نماز می‌گذارد). صاحب مغنی می‌گوید: در این باره اختلافی سراغ ندارم.

همینطور اگر کسی را نیافت مگر با هزینه‌ای بیشتر، لازم است که چنین کند اگر اختلاف هزینه کم باشد...

(و اعاده‌ای بر وی نیست) مانند کسی که آب نیابد.

(و استنجا مانند آن است) یعنی مانند وضو است، چنان‌که گذشت.

(و اگر کسی پیدا شد که حاضر شد برای این هزینه به او کمک کند، لازم می‌شود که [کمکش را بپذیرد] و چنین کند...».

و تا وقتی که توانایی وضو گرفتن دارید واجب است که وضو بگیرید و تیمم صحیح نیست.

ثالثاً:

اگر غسل، مثلاً به سبب احتلام بر شما واجب شد و خود نتوانستید که غسل کنید و کسی را نیافتید که مجانی یا با هزینه‌ای که توانایی‌اش را دارید در غسل به شما کمک کند، جایز است که برای جنابت تیمم کنید، چنان‌که از نقل قول پیشین دانسته شد.

و در این باره سهل‌انگاری جایز نیست بلکه لازم است تلاش کنید که خودتان غسل کنید و اگر کسی را نیافتید که بدون هزینه شما را در غسل کمک کند کسی را برای این کار با هزینه به خدمت بگیرید و اگر نتوانستید آن‌گاه می‌توانید تیمم کنید تا وقتی که امکان غسل یافتید که در آن صورت غسل می‌کنید.

کمک در غسل به این صورت است که با پوشیده بودن عورت - یعنی از ناف تا زانو - کسی روی شما آب بریزد.

برخی از علما نیز بر این رای‌اند که هر کس از غسل ناتوان است اما توانایی وضو را دارد، برای جنابت تیمم می‌کند و سپس وضو می‌گیرد و بدون شک این به احتیاط نزدیک‌تر و بهتر است و باعث خروج از اختلاف معتبری است که علما در این باره دارند.

بنابراین اگر توانایی وضو را داشتید و نمی‌توانستید غسل را انجام دهید - چنان‌که در سؤال شما آمده - برای جنابت تیمم کنید

و سپس برای نماز وضو بگیرید.

شیخ الاسلام - رحمه الله - می‌گوید:

«اگر برای مرد و زن امکان داشت که وضو بگیرند و تیمم کنند، چنین کنند.

و اگر به تیمم اکتفا کنند بنا بر یکی از دو روایت علما، کافی است.

و مذهب ابوحنیفه و مالک این است که میان طهارت آب و طهارت تیمم - یعنی میان اصل و بدل - نباید جمع بست بلکه یا این و یا آن را باید انجام داد.

و مذهب شافعی و احمد این است که تا جایی که امکان دارد با آب غسل می‌کند (یعنی وضو که حداقل شستن بخشی از بدن است) و برای بقیه آن تیمم می‌کند.

اگر وضو گرفت و تیمم کرد تفاوتی ندارد که کدام یک را اول انجام دهد، اما نخست انجام داد وضو بهتر است» (مجموع الفتاوی: ۴۵۳ / ۲۱).

از شیخ عبدالعزیز بن باز - رحمه الله - پرسیده شد:

یک عمل جراحی بر روی کمرم انجام شده و من می‌توانم به سختی وضو بگیرم. یک شب دچار احتلام شدم و برای آن که زخم عمل جراحی تحت تاثیر قرار نگیرد نتوانستم غسل را انجام دهم. در این حالت آیا کافی است که تیمم کنم و آیا لازم است که بعد از تیمم وضو بگیرم؟ در این حالت چه کار کنم؟ امیدوارم در این باره فتوا دهید.

پاسخ:

«واجب بر مسلمان آن است که در حد استطاعت خود در همه احوال تقوای الله را پیشه سازد چرا که الله سبحانه می‌فرماید:

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ

تغابن: ۱۶

(پس تقوای الله را تا جایی که می‌توانید رعایت کنید).

و پیامبر - صلی الله علیه وسلم - می‌فرماید: هرچه را از شما باز داشتم از آن دوری کنید و آنچه که شما را به آن امر کردم

در حد توان انجام دهید متفق علیه.

بنابراین اگر بیمار توانایی وضو و غسل را ندارد تیمم برایش کافی است، چرا که الله سبحانه و تعالی می‌فرماید:

وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُم مِّنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا
بِأَيْدِيكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ

مأئده: ۶

(و اگر بیمار یا در سفر بودید یا یکی از شما از قضای حاجت آمد یا با زنان نزدیکی کرده‌اید و آبی نیافتید پس با خاک پاک تیمم کنید و از آن به صورت و دست‌هایتان بکشید).

کسی که از وضو و غسل ناتوان است حکمش همانند کسی است که آب نیافته است.

پس اگر توانستی وضو بگیری و توانایی غسل نداشتی، وضو بگیر و به جای غسل تیمم کن چنان‌که در سخن الله تعالی گذشت:

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ

تغابن: ۱۶

(پس تقوای الله را تا جایی که می‌توانید رعایت کنید)

و الله ولی التوفیق».

والله اعلم